

ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УЧНІВ 7–9 КЛАСІВ ІСТОРІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Реєстраційний номер: 0124U000343

Термін виконання: 2024–2026 рр.

Напрямок: Напрямок 7. Повна загальна середня освіта.

Проблема дослідження: Реалізація державних стандартів початкової, базової середньої освіти в освітніх і навчальних програмах, підручниках і посібниках.

Керівник наукового дослідження: Ремех Тетяна Олексіївна, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувачка відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.

Найістотніші наукові результати проведеного дослідження за 2025 рік

Т. О. Ремех,
кандидат педагогічних наук,
старший дослідник,
завідувачка відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України

У ході реалізації другого *моделювально-експериментального* етапу наукового дослідження «Проектування змісту і методика навчання учнів 7–9 класів історії та громадянської освіти»:

розроблено і поширено з метою апробації серед вчителів історії та громадянської освіти базової школи пілотних навчальних закладів та кафедр експериментальних інститутів післядипломної педагогічної освіти матеріалів підручника «Правознавство» для 9 класу та матеріалів з методики навчання предметів освітньої галузі на засадах компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів;

поширено з метою апробації серед вчителів історії та громадянської освіти експериментальних освітніх закладів (загальної середньої освіти та кафедр інститутів післядипломної педагогічної освіти) матеріалів підручника «Громадянська освіта» для 8 класу;

отримано зворотній зв'язок щодо апробації розробленої методики шляхом тестування учнів, опитування і інтерв'ювання вчителів історії та громадянської освіти базової школи, *проаналізовано та узагальнено* результати апробації, які склали підґрунтя для корегування теоретичних положень дослідження;

уточнено і вдосконалено теоретико-практичні засади методики навчання історії та громадянської освіти в 7–9 класах на засадах компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, зокрема: *інноваційну модель* підручника з громадянської освіти, який реалізує цілі формування громадянських цінностей та ідентичностей учнів засобами активного та інтерактивного компетентісно орієнтованого навчання, *структуру змісту та архітекτονіки* сучасного підручника з громадянської та історичної освіти, що його забезпечують, *сукупність та алгоритм застосування на уроках методів і прийомів діяльності* учнів і вчителя за сучасними

технологіями, методику роботи з підручниками нового покоління з історії та громадянської освіти як складними комплексами паперових/електронних носіїв та цифрових додатків, шляхи і критерії досягнення обов'язкових результатів навчання історії та громадянської освіти та їх вимірювання;

підготовлено й оприлюднено модельну навчальну програму з правознавства для 9 класу;

сформульовано концепцію проєктування і створення підручника з правознавства для 9 класу, здійснено відбір і структурування змісту і методичного апарату з правознавства для 9 класу закладів загальної середньої освіти та підготовлено рукопис підручника;

підготовлено та оприлюднено підручник «Громадянська освіта» для 8 класу закладів загальної середньої освіти;

розроблено концепції та плани-проспекти методичного посібника «Дидактичні матеріали з історії України та всесвітньої історії (7 клас) та методичних рекомендацій «Навчання громадянської освіти і правознавства в 8–9 класах», підготовлено рукописи розділів методичного посібника та розділів методичних рекомендацій.

Інноваційна модель підручника «Громадянська освіта» у контексті компетентнісного навчання

О. І. Пометун,

*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

Підручник «Громадянська освіта» для 8 класу закладів загальної середньої освіти, підготовлений авторським колективом відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки (О. Пометун, Т. Ремех, Г. Серова), є прикладом інноваційного дидактичного формату, який поєднує формування знань, діяльності і цінностей учнів. Його структура побудована за логікою компетентнісного циклу навчання: мотивація, дослідження, застосування, рефлексія. Кожен параграф має сталі рубрики – «Обговорімо», «Поміркуймо», «Діймо разом», «Підсумуймо» та «Повправляйся», що організовують навчальний процес від усвідомлення проблеми до її практичного розв'язання й самооцінки отриманого досвіду.

Рубрика «Обговорімо» вводить у тему через діалог і мотиваційні вправи, що допомагають пов'язати навчання з життєвими ситуаціями учнів. У частині «Поміркуймо» подано тексти, схеми та інфографіку, які сприяють засвоєнню нової інформації та розвитку вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати й робити висновки. В розділі «Діймо разом» навчання набуває практичного виміру: учні працюють у групах, створюють спільні продукти, розв'язують суспільні проблеми, набуваючи досвіду співпраці й громадянської участі. Завершальні блоки «Підсумуймо» і «Повправляйся» забезпечують рефлексію, самооцінку та розвиток уміння аргументувати власну позицію.